

- Uppdraget att utvärdera skogspolitikens effekter på skogens sociala värden åtog jag mig med både glädje och entusiasm alldenstund jag ägnat en stor del av mitt yrkesverksamma liv åt just skogens betydelse för människan.

Det säger Dan Rydberg, på Skogsvårdsstyrelsen i Södra Götaland. Dan tillhör de som lockas av de möjligheter och utmaningar som möter oss när skogens roll förändras när samhället utvecklas.

FOTO: LARS JARNEMO

Dan Rydberg har skrivit SUS rapport om skogens sociala värden.

Skogens betydelse för människan är enorm

Sverige har, liksom Norge och Finland, en rik tillgång på skog som är tillgänglig för en majoritet av befolkningen. Detta skiljer oss på ett avgörande sätt från många andra länder i västvärlden.

En stor del av svenskarna har skog mycket nära sina bostäder, åtkomlig för daglig rekreation. Denna rika tillgång på skog och den svenska allemansrätten har bidragit till att skogen har fått en mycket speciell betydelse för många svenskar.

Hemma i skogen

Skogen är en del av närmiljön och många känner sig hemma i skogen. Skogens virkeproduktion är en bidragande faktor till Sveriges ekonomiska välfärd men idag känner alltfler svenskar att skogens breda spektrum av olika värden och funktioner blir allt intressantare. Skogens sociala värden väcker därmed ett ökat intresse.

Den första uppgiften i mitt arbete var att försöka definiera vad som avses med begreppet skogens sociala värden. Ordet social har ju att göra med samhället och dess organisation eller samspelet med människor i grupp. Men i detta sammanhang bör en tolkning som avser det stora flertalets välfärd användas. Skogens sociala värden handlar med andra ord om värden som bidrar till samhällets välfärd. Det inkluderar allt från rekreation, jakt, estetik, turism till biologisk mångfald och skogsproduktion.

FOTO: GÖRAN ÖRLANDER

När människan går ut i skogen minskar stressen och det mentala välbefinnandet ökar. Att promenera i skogen är rena själavården.

Är alla värden lika viktiga?

Det finns stora skillnader mellan olika delar av Sverige t.ex. är jakt och bärplockning särskilt viktigt för en stor del av glesbygdbe-folkningen, medan det rekreativa värdet av skog är utomordentligt stort i de skogsfattiga delarna av Skåne. Den största skillnaden finns emellertid mellan skogar nära tätorter och skogar i glesbygdsområden. Idag bor mer än fyra av fem svenskar i någon av de

1938 tätorter som finns i Sverige och 70 procent av glesbygdbe-folkningen bor inom fem kilometer från någon tätort. Detta innebär att 95 procent av Sveriges befolkning bor i eller relativt nära en tätort. Skogen i och nära tätorten utgör sålunda vardagsnatur för majoriteten av svenskarna. I dessa skogsområden anses även mer än hälften av alla skogsbesök ske och det är här skogens sociala värden är speciellt viktiga.

Större frihet

Avregleringen av skogsvårdslagen har gjort det möjligt att sköta skogarna mindre produktionsinriktat än tidigare. Samtidigt har skogspolitiken via information och utbildning försökt göra skogsägare mer medvetna om skogens olika värden och vikten av att ta olika former av hänsyn i skogslandskapet. Mångfald och mångbruk skapar utrymme för en större variation i skogen vilket ur social synvinkel är bra.

Ändrar karaktär

Vårt det sociala utnyttjandet av skogen ändrar karaktär. Från att ha varit nyttoinriktade på tex. bär, svamp eller älgkött, så verkar allt fler människor söka sig ut i skogen utan annan nyttoavsikt än att koppla av. Skogens meditativa eller andliga värden ökar i betydelse och begrepp som ostördhet eller tystnad blir allt viktigare. Skog i detta sammanhang är för de flesta människor liktydigt med skogen i deras närmiljö, dvs. den skog

som de kan nå på några få minuter från sin bostad. Det är i denna skog som de flesta människor grundar sin uppfattning och sina attityder gentemot skogsbruket och för dem vidare till kommande generationer.

Den intresserade kan läsa mer om utvärderingen i: Skogens sociala värden. Rapport 8J 2001.

DAN RYDBERG
SKOGSSKÖTSELSPECIALIST
SVS SÖDRA GÖTALAND

Utvärderingen beskrivs i följande femton värden:

1. Skogen har ett egenvärde. Naturen finns oberoende om vi människor brukar den för våra behov eller inte. Det finns ett etiskt värde med att skogen existerar.
2. Skogen har ett stort värde som levande natur. Skogens stora variationsrikedom erbjuder människor möjligheter att uppleva en rik och levande natur. Människan har en förmåga att hämta kraft ur naturupplevelser och upplevelserna anses ge oss perspektiv på livet.
3. Skogen är en arena för upplevelseturism. Som ett land med ren miljö och ett överflöd av tillgänglig natur anses Sverige kunna bli allt attraktivare som turistmål. Skogen är rik på upplevelser och de ekonomiska intäkterna kan komma från den service som kan knytas till upplevelsen.
4. Skogen är en viktig naturresurs. Skogen har varit och är fortfarande en viktig grund för svenskens ekonomiska välfärd. Sedan urminnes tider har människan hämtat föda och råvaror ur skogen. Idag hämtas främst timmer, massaved och energived ut ur skogen. Jakt, bär- och svamplockning har alltmer blivit ett rekreativt inslag i vårt friluftsliv.
5. Skogen är en viktig plats för vår rekreation. Rekreation kan innebära motion, avstressning, sociala kontakter, naturstudier, estetisk njutning och mycket annat. Den kan ske i form av promenader, hundrastning, orientering, jakt, bär- och svamplockning och ta sig uttryck i allt från en kort promenad i närheten av bostaden till långa vandringar i vildmarksområden. I Sverige utgör skogen en mycket viktig plats för många av dessa rekreativa aktiviteter.
6. Skogen har ett estetiskt värde. Skog fungerar som en över året föränderlig kuliss i landskapet och har därmed stora estetiska värden. Träden är, på grund av sin storlek, sina färger, säsongsmässiga förändringar, former och strukturer, det mest påtagliga i landskapsbilden.
7. Skogen är en inspirationskälla och ett kulturarv. Svenskens närheten till träd och skog har satt sina spår i kulturen och har varit och är fortfarande en stor inspirationskälla inom konsten, litteraturen och olika livsåskådningar.
8. Skogen är en del av vår kulturmiljö. Skogen är en viktig del av det gamla kulturlandskapet och kan, om den sköts rätt, bidra till en förståelse av det historiska landskapet.
9. Skogen är den bästa lekmiljön. Barnen är de flitigaste nyttjarna av miljön nära våra bostäder. De anpassar sina lekar efter de förutsättningar som miljön erbjuder. Ju bättre förutsättningarna är för lek desto större fantasi och engagemang lägger barn ned i sina lekar. Just skog tycks uppmuntra barn till upptäckter, ge barn frihet, väcka fantasi och ge utrymme för rika lekupplevelser och kreativitet.
10. Skogen har ett pedagogiskt värde. Samstämmiga undersökningar visar att vuxnas barndomsminnen i väsentligt högre grad beskriver platser utomhus än inomhus. Vi lämnar inte barnets upplevelser bakom oss, som vuxna, utan återknyter ständigt till dem, speciellt när vi söker rekreation och välbefinnande. Det är viktigt att barn har tillgång till platser som stimulerar till att på egen hand utforska och upptäcka omgivningarna. Detta för att barnet ska få möjlighet att upprätta ett eget förhållande till den fysiska omvärlden.
11. Skogen har ett värde som fostrare. När ungdomar upptäcker orättvisor, grymheter, krav och aggressioner i människornas värld blir naturen den idealistiska basen. Den idealiserade bilden av naturen kommer att utgöra grunden för den gryende etiken och moralen i ungdomars uppfattning av omvärlden. Naturområden, med skog och inslag av vildmark, kan utgöra basen och tryggheten i ungdomars miljöer.
12. Skogen har en viktig betydelse för folkhälsan. Skogsmiljön anses bidra till att minska den urbana stressen, lugna oro, öka det mentala välbefinnandet, samt erbjuda rika möjligheter för frisk- och själavård. Skogens hälsoeffekter är ingen ny upptäckt utan det som har hänt under det senaste decenniet är att effekterna har återupptäckts och har blivit verifierade genom vetenskapliga studier.
13. Skogen är en ekologisk stabilisator. Skogen och dess vegetation påverkar starkt klimatet och vattenbalansen i ett ekologiskt system. Skogsklädda miljöer erbjuder därför ofta behagliga livsmiljöer för människor. Skogen betraktas ju sedan gammalt som fattig mans tröja.
14. Skogen påverkar vår boendemiljö. Skogens träd förbättrar luften, dämpar vinden och ger en sval och behaglig skugga. Egenskaper som kan skapa en angenäm boendemiljö.
15. Skogen har betydelse för lokalsamhället. Skogen bidrar fortfarande till en ansenlig del av landets sysselsättning och kan lokalt vara mycket viktig för befolkningens försörjning. Vissa skogsområden knutna till tätorter har även stor betydelse för lokalsamhällets identitet.